

ПРИЧИНИ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ ТА ШЛЯХИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Як відомо, сучасне суспільство прагне до постійного поліпшення рівня й умов життя, які може забезпечити стійкий економічний зріст. Однак спостереження показують, що довгостроковий економічний зріст не є рівномірним, а постійно переривається періодами економічної нестабільності. Криза – це явище, органічно властиве ринковій економіці за умов, коли вона стає великомасштабною й складною. Тема економічної кризи на сьогодні є дуже актуальною: не знаючи причин кризи в Україні, неможливо знайти шляхи до її подолання.

Світова економічна криза не оминула і Україну, болісно зачепивши майже всі галузі економіки, тисячі компаній і мільйони громадян. Криза загострила результати бездіяльності останніх років. В умовах, коли джерела швидкого зростання до кризових років вичерпано, єдиний шлях виходу України на траєкторію сталого розвитку – це рішучі й всеосяжні реформи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності економіки.

Основними характерними рисами економічної кризи вважають: перевиробництво з наступним падінням обсягів виробництва, нагромадженням товарних мас в оптовій торгівлі; падіння товарних цін; зниження платоспроможного попиту населення, зменшення обсягів оптової та роздрібною торгівлі; масове банкрутство підприємств; зростання соціальної напруженості у суспільстві; наростання системи взаємних неплатежів; масове знецінення капіталу, завмирання інвестиційних процесів. [2]

Україна останнім часом докладає значних зусиль, щоб подолати кризу, яка має системний характер. Розпочавшись у 2007 р. з проблем на ринку нерухомості США і поступово перекинулася на операторів фінансового сектору країн Західної Європи. Ситуація набула критичного розмаху у вересні-жовтні 2008р., що вимагало вжиття адекватних заходів на рівні не лише США та ЄС, але й усього світового співтовариства. Американська економічна модель в значній мірі розвивається завдяки споживачам, оскільки споживчі витрати формують порядку 2/3 ВВП Сполучених Штатів. Саме постійний зріст споживання складав на протязі останніх тридцяти років приріст ВВП, доходів населення і державного бюджету США. [1]

Аналіз причин виникнення економічних криз, які наводяться економістами різних напрямків, дає підставу виділити як найбільш теоретично обґрунтовану концепцію К. Маркса. Згідно з нею, головною причиною циклічного розвитку економіки вважаються порушення найважливіших макроекономічних пропорцій. Підтвердженням цього висновку є виникнення економічної кризи в Україні, а також у всіх країнах, що утворились на теренах колишнього Радянського Союзу. Саме тут має місце таке визначення як цикли Кондратьєва.

В середині 1920-х років, російський економіст М. Кондратьєв (1892-1938 рр), висунув теорію циклів економічної кон'юнктури тривалістю 40-60 років. Кондратьєв мав своїх попередників (Х. Кларк, Б. Девонс, А. Гельфанд і багато інших), що стверджували про існування великого циклу в економіці, намагаючись його пояснити, але успіхи в дослідженнях почалися лише після його головної роботи "Великі цикли кон'юнктури 1928." Проте, подальші його дослідження були припинені. В своїй основній праці, Кондратьєв проаналізував деякі макроекономічні показники країн Західної Європи і США з 1790 по 1920 роки. Побудувавши графіки, усунувши короткострокові коливання, він виявив, що значення цих показників одночасно рухаються в довгостроковому періоді. Максимуми досягались приблизно в 1815 і 1873, а мінімуми - в 1845 і 1896 рр. Окрім цього, в час підйому довгої хвилі збільшувалась кількість хвиль і повстань і відбувалось залучення нових країн і регіонів в світову торгівлю. На основі цих спостережень Кондратьєв зробив довгостроковий прогноз до 2010 року, передбачивши Велику депресію 1930-х років. Далі розглянемо 5циклів Кондратьєва:

1 цикл - з 1779 до 1841-43 рр. (фаза приросту - до 1814 г.; спад - з 1814 до 1841-43 рр.).

2 цикл - з 1844-51 до 1890-96 рр. (фаза приросту - до 1870-75 рр.; спад - з 1870-75 до 1891-96 рр.).

3 цикл - з 1891-96 до 1929-33 рр. (фаза приросту - до 1914 р., спад - до 1929 р.).

4 цикл - з 1929-33 р.(можливо, до кінця 1930-х рр.) до 1973-75 рр.(можливо, до 1981 р. найвища поворотна крапка приходиться на початок 1950-х рр.

5 цикл - з 1973-75 до (прогноз) 2010-15 рр.; найвища поворотна крапка приходиться на середину 1990-х рр.

Проте хвилі Кондратьєва не варто розглядати лише як одну з форм циклічної економічної динаміки .

Тому і у України є реальний шанс уникнути самого поганого варіанту кризи. В Україні не існує неподоланих джерел фінансової катастрофи. В більшості кризу стримує монетарна політика Національного банку. Проте і ідеалізувати її не слід, так як більш за все від такої політики страждає населення. Відносно нормальна ситуація в Україні, в той же час і відносна стабільність гривні в більшості базується на несплаті в належний час зарплат и трансфертів.[3]

Основні причини фінансової кризи зображені на рис.1

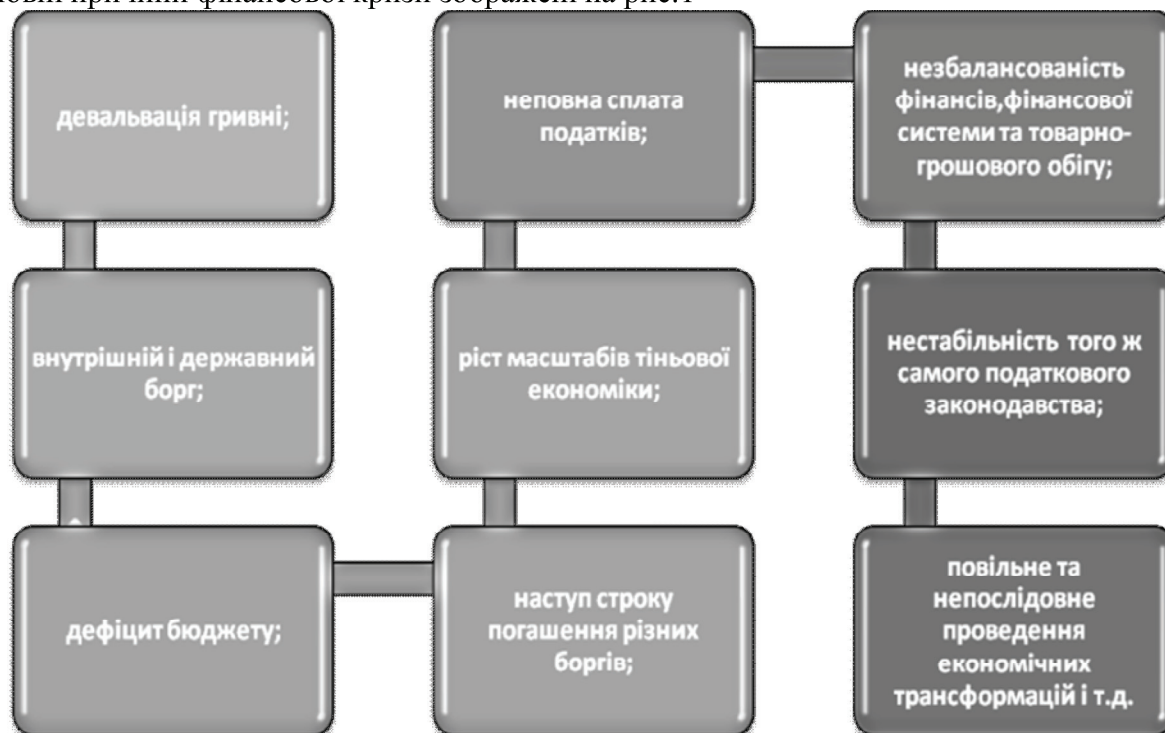

Рис.1.- Основні причини фінансової кризи

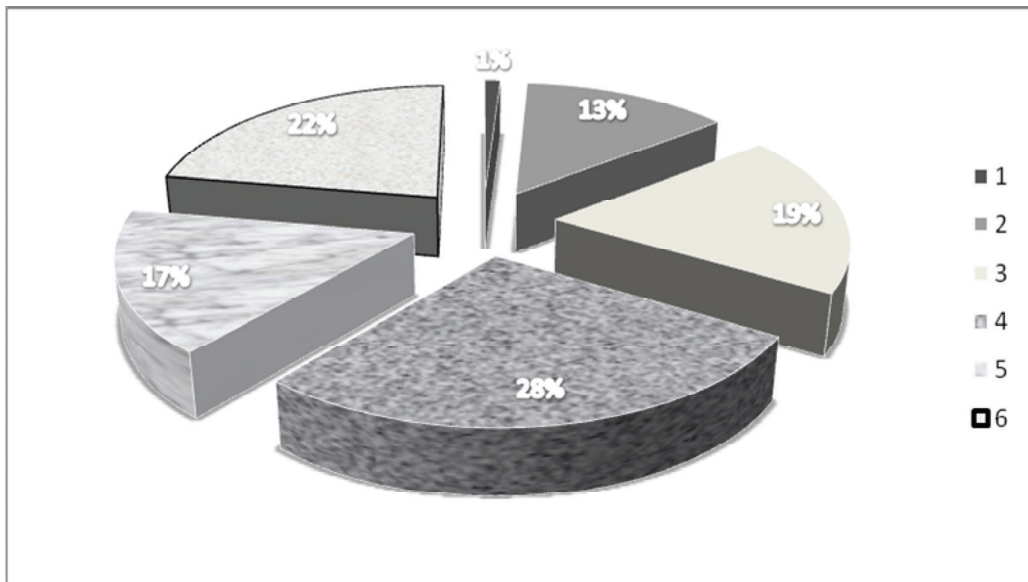
Дослідження показують, що до факторів, які впливають на глибину й тривалість кризи, слід віднести:

1. Ліквідацію централізованої системи управління економікою за умов, коли за своїм змістом вона ще залишалася державною.

2. Розрив економічних зв'язків з країнами СНД в той час, коли Україна не мала замкненого економічного циклу в системі міжнародної економічної інтеграції країн, що входили до Ради економічної взаємодопомоги (РЕВ), її економіка на 60-80% була пов'язана з економікою країн РЕВ і колишніх радянських республік.

3. Валютну кризу, яка привела до порушення рівноваги між платоспроможним попитом і товарною масою внаслідок надмірної емісії.

Світовий досвід показує, що вихід з економічної кризи розпочинається з оновлення основного капіталу, тобто з інвестицій у виробництво. Розробка засобів і методів боротьби з економічною кризою в Україні та інфляційними процесами, що її супроводжують, повинна спиратися на попередній діагноз причин їх виникнення й поглиблення. На питання хто саме в Україні найбільш постраждає від фінансової кризи, відповідає діаграма зображена: на рис.2

1-інші; 5-населення; 4-іноземні інвестори; 3-українські інвестори; 2-виробники; 6-компанії фінансового сектору.

Рис.2. – Структура потерпілих від фінансової кризи

На сьогоднішній день, я вважаю, можливо виділити наступні шляхи, за допомогою котрих Україна зможе вийти з кризи:

- Закріпити довіру, особливо серед населення, так як саме населення є головним джерелом грошових засобів в країні.
- Розробити систему яка буде сигналізувати про збільшення або зменшення вірогідності появи кризи.
- Ретельно контролювати зовнішній борг приватного сектору (банківського і корпоративного), строки погашення по якому наступають кожний місяць на протязі слідчих 12 місяців, и порівнювати розмір такого боргу з можливостями його погашення.
- Домовитися про організаційні заходи по подоланню кризи:
 - підписати протокол про наміри з урядовими структурами (НБУ, Кабінетом міністрів, Міністерством фінансів, Міністерством економіки и т.д.) для чіткого визначення зон відповідальності і заходів по регулюванню кризи.
 - підписати протокол про наміри з центральними банками інших країн, які мають великі банки в Україні, з Європейським центральним банком, Австрією, Швецією, і т.д. за питаннями координації, обміну інформацією і можливого фінансування.
- Узгодити і впровадити заходи по виходу з кризи (відновлення балансу):
 - Роздивитись доцільність відмови від примусових заходів у відношенні боржників, щоб банки мали можливість працювати зі спрощеними вимогами до норм резервного капіталу.
 - Мати можливість для того щоб всі банки країни розробили плани екстреного фінансування, в яких мають бути визначені можливості використання різних джерел фінансування і розроблені необхідні надзвичайні заходи по швидкому забезпеченню такого фінансування.
 - Розробити шляхи виходу з банківської кризи, в яких будуть визначені коригувальні заходи для різних видів банків (закриття, злиття, реструктуризація), в залежності від їх розміру, а так само від характеру проблеми - ліквідність, платоспроможність, погане управління, здатність залучати капітал тощо.
 - Розглянути доцільність створення державної компанії з повернення активів (на кшталт американського трастового фонду RTC) для купівлі та вирішення проблеми деякої частини поганих активів банків.
 - Допомогати банкам у розробці заходів щодо виходу з ситуації з поганими активами, у тому числі спростити юридичні та судові процедури стягнення за простроченими кредитами.

- Розглянути можливість внесення змін в існуючу систему гарантування банківських вкладів для підвищення довіри і уникнути масового зняття депозитів, не допустивши, в той же час, моральних ризиків.

- Внести зміни в фіскальну, монетарну і валютну політику для підвищення впевненості в тому, що справжні проблеми перебувають у процесі рішення (дефіцит рахунку поточних операцій, короткостроковий борг і недоліки банківського сектора)

- Впровадити всебічну програму економічних реформ для поліпшення інвестиційного клімату України та відновлення зростання.

➤ Розробити заходи з посилення довіри, для того, щоб переконати іноземні банки і інвесторів у тому, що ситуація знаходиться під контролем.

Загалом можна сказати, що Україна повинна намагатися якомога швидше погасити всі свої борги та посилити контроль за всіма такими процесами.[4]

Висновки: нинішня криза дає шанс для проведення перетворень. Якщо він не буде використаний, то ситуація ставатиме все більш неконтрольованою з перспективою втрати всього досягнутого. Не викликає сумнівів, що істотний негативний вплив світової фінансової кризи на українську економіку, яке вже чітко проявилася, продовжиться протягом досить тривалого періоду часу. Проблема полягає в тому, чи переросте це вплив в повномасштабну економічну кризу в Україні з усіма неминучими соціально-економічними наслідками. А саме: стагнацією або падінням виробництва, різкою девальвацією національної валюти і високою інфляцією, падіння життєвого рівня населення, безробіттям та інше. Поки у Нацбанку достатньо можливостей, щоб не допустити кризи.

Але об'єктивно ситуація в економіці вкрай складна. У ній існує безліч проблем, кожна з яких може послужити детонатором кризового "вибуху". У цій ситуації дуже багато залежить від того, чи зможуть ефективно і злагоджено працювати всі гілки і центральні органи влади.

Література

1. Сивульський М.І. Національні особливості фінансової кризи / Сивульський М.І. // Фінанси України. – №7. – 2009. – С. 6-12.
2. Чухно А. Сучасна фінансово-економічна криза: природа, шляхи і методи її подолання / Чухно А. // Економіка України. – № 2. – 2010. – С. 4-18.
3. Барановський О. І. Сутність і різновиди фінансових криз // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С. 3 – 20.
4. Губский Б. "Як подолати економічну кризу, або пошук економічних моделей відродження України" // Урядовий кур'єр -199 -№ 208-209

Губарев В.В., Сидоров А.А

СТРУКТУРНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МОНЕТАРНОГО МЕХАНІЗМУ В КРАЇНАХ ЄС І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ З УКРАЇНОЮ

Постановка проблеми. Останні десятиріччя євроінтеграційних процесів повністю оновили уявлення про місце монетарної політики у системі макроекономічного регулювання, базовий інструментарій цих процесів, потенціал впливу центральних банків на фінансові ринки в новому геоекономічному просторі. Запровадження євро радикально трансформувало середовище функціонування центральних банків у Європі, а проведення єдиної монетарної політики з єдиного для багатьох членів органу грошової влади – Монетарного союзу, є радикальним інноваційним кроком. Крім того, глобалізаційні зрушення на європейських та світових фінансових ринках, заповнення «монетарної прогалини» у системі функціонування єдиного ринку в умовах вільного руху виробничих чинників у Європі, потреба у створенні принципово нового органу макроекономічної політики в ЄС є чинниками, які вплинули на формування наднаціонального центрального банку з властивими лише йому методологією побудови інституціональної структури, монетарною політикою, організацією його монетарних інструментів. Незважаючи на скептичні зауваження багатьох